

סיכום הכנסת ה-25 והממשלה ה-37: נסיגה חסרת תקדים בזכויות אסירים ועצורים ובתנאי הכליאה

ספטמבר 2026

לאורך ארבע שנות כהונתן של הכנסת ה-25 והממשלה ה-37 עברו זכויות האסירים והעצורים במתקני שב"ס שחיקה דרמטית וחסרת תקדים. המצב במתקני הכליאה הוא לא פחות ממחריד. כפי שיפורט במסמך זה, אסירים ועצורים חשופים לתנאי כליאה קשים ולאלימות, וצורכיהם וזכויותיהם הבסיסיים ביותר נשללים. הדבר נכון במיוחד לכלואים הביטחוניים, אבל גם הכלואים הפליליים חשופים לחלק ניכר מהפגיעות הקשות הללו. יש להדגיש שלמעלה משליש מהכלואים הביטחוניים (כ-3,200 כלואים) הם עצורים מינהליים מהגדה – שכלל לא הוגש נגדם כתב אישום, ושעל פי רוב הם משוחררים לאחר תקופה בלא כלום.

הפגיעה בכלואים היא חלק מוצהר ממדיניותו של השר בן גביר, בתמיכת הממשלה כולה. היוזמה להרע את תנאי הכליאה של האסירים הביטחוניים היתה חלק מקמפיין הבחירות של בן גביר, ונושא שהוא עסק בו עוד קודם במשך שנים. עם כניסתו לתפקיד הוא החל ליישם חלק ממדיניותו ולהחמיר את תנאי הכליאה, בליווי מסע יח"צ קולני. אחרי אירועי שבעה באוקטובר נראה שחלק גדול מהגורמים בממשלה ובכנסת, בשב"ס, בקרב הציבור הרחב, ואף בגופים שאמונים על אכיפת החוק במשרד המשפטים ובמערכת המשפט, התיישרו עם הקו של השר, ונתנו רוח גבית להשתת תנאי כליאה המגיעים לכדי יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל (או לפחות לא פעלו למנעה).

פוליטיזציה של שירות בתי הסוהר והתערבות הדרג המדיני: ארבע שנות הקדנציה התאפיינו בהתערבות פוליטית ישירה וחסרת תקדים של הדרג המדיני – ובפרט השר לביטחון לאומי – בניהול השוטף של שירות בתי הסוהר. התערבות זו דחקה את שיקולי הגורמים המקצועיים לטובת קידום אג'נדה של השפלה, הענשה והרעה מכוונת של תנאי הכליאה. שינוי התנאים הוצג על ידי השר לביטחון לאומי וגורמי פיקוד בשב"ס כהקשחת התנאים עד למינימום האפשרי, לשיטתם, אך בפועל היא מדיניות בלתי חוקית שאינה עולה בקנה אחד עם הדין הבינלאומי והישראלי ועולה כדי התעללות. מדיניות זו לוותה בקמפיין פוליטי וקיבלה ביטוי בהצהרות פומביות, בדיונים בכנסת ובסרטונים רשמיים שהציגו את הגבלת התנאים והפעלת כוח בתוך התאים. ככל שעובר הזמן נחשפות עוד ועוד עדויות על המצב, ועל כך שמדובר במדיניות מכוונת.

משבר הצפיפות הקשה וקריסת התקנים לשטח מחיה מינימלי: בעוד שבעבר נעשו מאמצים ליישום פסיקת בג"ץ [בעתירת האגודה לזכויות האזרח](#) בעניין החובה לספק שטח מחיה מינימלי בבתי הסוהר (3 מ"ר לכלוא בשלב הראשון, ולאחר מכן 4.5 מ"ר לכלוא), לאורך קדנציה זו חלה נסיגה דרסטית. מיד לאחר שבעה באוקטובר, בעקבות ביצוע מעצרים המוניים של אלפי אנשים מעזה ובעיקר מהגדה, נחקקה הוראת שעה שעוקפת את פסיקת בג"ץ ומתירה לצופף כלואים ללא הגבלה, ובשל כך גם להלין אותם על מזרנים על רצפות התאים. הוראת שעה זאת הוארכה שוב ושוב ועומדת בתוקף גם כעת, למרות סיום המלחמה ולמרות שחרורם של למעלה מ-4,000 כלואים פלסטינים בעסקאות לשחרור החטופים.

נכון לספטמבר 2026 מוחזקים במתקני שב"ס למעלה מ-23,000 כלואים בצפיפות קיצונית (כאשר תקן הכליאה העדכני עומד על 16,300 מקומות בלבד). רוב מוחץ של האסירים הביטחוניים (כ-90%) וחלק ניכר מהאסירים הפליליים (כ-40%) מוחזקים בתנאים הפחותים מהסטנדרט המינימלי הנדרש של שטח מחיה (3 מ"ר לאסיר). יתר על כן, כ-2,500 אסירים ביטחוניים וכ-1,800 אסירים פליליים לנים על מזרן על הרצפה, ללא מיטה. מצב עניינים זה הוביל לא רק לחיים בצפיפות לא

אנושית, ללא יכולת לזוז בתא, לשכב או לשבת על מיטה, לגשת לשירותים או להשתמש בהם בתוך תא צפוף, אלא גם להתפרצות תחלואות ומגפות עור (כגון סקביאס) במתקני הכליאה.

מדיניות הרעבה והזנחה רפואית: בניגוד לחובה המשפטית לספק תנאי מחיה נאותים ומזון בעל ערך תזונתי הולם לשמירה על הבריאות, תחת כסות מצב החירום שהתקבע לאורך השנים האחרונות הוחלה מדיניות קיצונית של שלילת זכויות יסוד מאסירים ביטחוניים בתחום הבריאות. שלילת הזכויות כוללת, בראש ובראשונה, הנהגת מדיניות מוצהרת של קיצוץ דרסטי במזון ושינוי התפריט לרמה דלה, שהגיעו לכדי הרעבה שיטתית וגרמו לפגיעה קשה בבריאות הכלואים, לרבות תת-תזונה וירידה קיצונית במשקל. בנוסף, הוחלו הגבלות קשות על הנגישות להיגיינה (מקלחות, החלפת מדים וכיוצא"ב). והתנאים התברואתיים הירודים, יחד עם הצפיפות הקיצונית, הובילו להתפרצות תחלואה ולמחלות עור (סקביאס). היעדר טיפול רפואי הולם והזנחה רפואית של מחלות, תת-תזונה או פגיעה מאלימות הביאו להחרפת מצבם של כלואים, עד כדי מקרי מוות רבים בכלא (שלא הוסברו).

מדיניות צמצום הפעילות ובידוד הכלואים: החל מ-16.10.2023 הנהיג שב"ס מדיניות רשמית של הגבלת תנאים ותנועה ובידוד סביבתי. בתחילה חלה מדיניות זו על כלל הכלואים במתקני שב"ס, וכיום היא חלה רק על הכלואים הביטחוניים. בין השאר קודמו פרקטיקות של נעילה ממושכת של האסירים בתאים, כך שהם שוהים בהם כמעט בכל שעות היממה (למעט יציאה של כשעה ביום למקלחת); כיבוי האורות בתאים במהלך היום; היעדר גישה לקנטינה; ניתוק תקשורת ואיסור על החזקת רדיו, טלוויזיה, ספרים, עיתונים ובגדים פרטיים; ומניעת יציאה למרפאות או לטיפולים רפואיים חיצוניים. בנוסף, הוטלו איסור גורף על ביקורי משפחות והגבלות רבות על ביקורים של עורכות ועורכי דין.

התעללות ועינויים: לאורך הקדנציה של הממשלה והכנסת היוצאות הצטברו עדויות קשות על אלימות יום-יומית, התעללות פיזית ונפשית ושימוש בשיטות עינויים במתקני הכליאה. הטענות הקשות על היחס האכזרי, האלימות והעינויים תועדו בדוחות של ארגונים בינלאומיים, מוסדות מחקר והסגוריה הציבורית. בשל התנהלות אלימה זאת, לצד ההזנחה הרפואית, אירעו מקרי מוות של כלואים בשיעור חסר תקדים, שסיבותיהם לא נחקרו כראוי או בכלל. בין שאר הפרקטיקות שדווחו אפשר למצוא שימוש באמצעי פיזור קשים ואלימים בתוך התאים ובחללים ציבוריים, כגון אלות, רימוני הלם, גז מדמיע, טייזר וכלבים. יצוין, שפרקטיקות אלה זלגו לשימוש גם באגפים הפליליים וכלפי אוכלוסיות פגיעות. כן דווח על כבילה אלימה וכיסוי עיניים בעת הובלה בכלא או בעת ביצוע חיפוש וספירה בתאים.

מניעת פיקוח ובקרה חיצוניים: ביקורים של גורמים חיצוניים בבתי הסוהר הם קריטיים לצורך פיקוח ובקרה על תנאי הכליאה ועבודת שב"ס ולצורך הגנה על זכויות האדם של הכלואים. חשיבותם גברה עוד יותר לאחר שבעה באוקטובר. אולם עם השינויים במדיניות בבתי הסוהר וההחמרה המשמעותית בתנאי הכליאה וביחס לכלואים, פליליים וביטחוניים כאחד, נקבע גם איסור גורף על כניסה של גורמים שיכולים לחשוף את המתרחש בהם (מעבר לדברים שהשר החליט לחשוף בעצמו ולהציגם כמדיניות לגיטימית וחוקית). הדבר נעשה על ידי הגבלת בקרה של גורמים זרים או מקומיים, שפעלו מאז ומעולם בבתי הכלא בישראל, כמפורט להלן:

- **מניעת פיקוח בינלאומי:** בניגוד לביקורים הסדירים שהיו נהוגים בעבר, מנעה המדינה לאורך כל התקופה באופן עקבי מנציגי הצלב האדום ומגורמי פיקוח עצמאיים לבקר במתקנים ולבחון את מצב הכלואים.
- **אי מינוי מבקרים רשמיים בבתי הסוהר:** על פי החוק, השר לביטחון לאומי חייב למנות מבקרים רשמיים בבתי הסוהר. מבקרים אלו מונו בעבר מטעם משרד המשפטים, ובפרט הסניגוריה הציבורית, ולשכת עורכי הדין. אך השר בן גביר נמנע מלעשות זאת ביחס למשרד המשפטים מראשית שנת 2026, וביחס לשכת עורכי הדין – מראשית 2023.

בעקבות [פניית האגודה לזכויות האזרח](#) מינה השר מספר מצומצם של מבקרים, אבל אין בכך כדי למלא את החובה ולאפשר ביקורת כנדרש.

- **מניעת מפגש עם עורכי דין והשהיית הבאה בפני שופט:** מיד לאחר פרוץ המלחמה הועברה בכנסת הוראת שעה, שמוארכת מעת לעת עד היום, שמאפשרת הארכת התקופות למניעת מפגש עם עורכי דין והשהיית הבאה בפני שופט.
- **איסור גורף על ביקורי משפחות:** מאז שבעה באוקטובר נקבע איסור גורף על ביקורי משפחות לכל האסירים הביטחוניים.
- **דיונים משפטיים של אסירים ביטחוניים בהיוועדות חזותית בלבד:** בפברואר 2026 נכנס לתוקף חוק שכופה את קיומם של מרבית הדיונים המשפטיים של אסירים ביטחוניים בהיוועדות חזותית (וידאו קונפרנס) במקום בנוכחות בבית המשפט. האגודה לזכויות האזרח [עתרה לבג"ץ](#) נגד החוק.

מתקני כליאה צבאיים: במקביל למתקני הכליאה של שב"ס הופעלו גם מתקני כליאה של הצבא, דוגמת "שדה תימן", שבשלבם מסוימים במהלך המלחמה החזיקו באופן חריג במאות רבות של כלואים. במתקנים אלה תנאי הכליאה היו קשים וקיצוניים במיוחד. הכלואים הוחזקו במכלאות, חשופים לפגעי מזג האוויר, בתנאים של איזוק ממושך עד כדי פגיעות גופניות, ועם כיסוי עיניים, וחשופים לאלומות מתמדת. [עתירה של האגודה לזכויות האזרח](#) נגד החזקת הכלואים בתנאים לא אנושיים אלה הביאה להתערבות בג"ץ ולסגירת "שדה תימן", לפחות באופן זמני. אלא שהעתירה לא חיסלה את התופעות הללו במתקני הצבא, לרבות ב"שדה תימן", שממשיכים להחזיק בכלואים בתנאים קשים גם כיום, גם אם במספרים פחותים בהרבה.

חוק עונש מוות: הממשלה קידמה בכנסת ה-25 חקיקה של חוק עונש מוות למחבלים, בהובלת השר בן גביר, שהציג אותו כפרויקט דגל שלו. החוק מטיל עונש מוות בתלייה, שיהיה עונש חובה (למעט חריגים) בבתי המשפט הצבאיים בשטחים על נאשמים פלסטינים שהורשעו ברצח על רקע טרור, ועונש מוות או מאסר עולם בבתי המשפט בישראל, על מי שהורשע בעבירות רצח בנסיבות של טרור שנעשה מתוך כוונה לשלול את קיומה של מדינת ישראל. זאת באמצעות יצירת שני הסדרים, האחד בדין הצבאי (תיקון לצו בדבר הוראות ביטחון) והשני במשפט הפלילי הישראלי (תיקון לחוק העונשין). העונש עתיד לחול על פלסטינים בלבד: בשטחים, רק הם נשפטים בבתי המשפט הצבאיים, ובתוך ישראל, ההגדרה של "לשלול את קיומה של מדינת ישראל" מבטיחה שעונש המוות לא ייגזר על יהודים. מדובר בחקיקה בלתי מוסרית, שמקדמת ענישה אכזרית ופוגעת בזכות אדם הבסיסית ביותר, וכאמור גם מפלה על רקע לאום. [עתירת האגודה לזכויות האזרח](#) נגד החוק תלויה ועומדת בבג"ץ.